

TOIMINTAPLAANI 2019

TULEVAISUEN NÄKÖ

STR-T pitää olla eustaja, tuki ja inspirasuunilähe kaikille jotka tunteva yhteyttä meänkielen ja alkuperäsen kielialueen kylttyyrin ja histuurian kans.

ARVOPOHJA

STR-T puolustaa kaikkitten ihmisten sammaa arvoa ja samoja oikeuksia. Met toimima meänkielen ylläpitämisen ja kehityksen puolesta, meän kylttyyrin hyväksi ja osalistuma kans yhtheiskunnantepathiin kysymyksissä jotka koskeva meän minuriteettiä.

FÖRPYNTIN PÄÄMÄÄRÄ SÄÄNTÖJEN MUKHAAN

Svenska Tornedalingars Riksförbund, Tornionlaaksolaiset, STR-T, oon intressijärjestö kielen, kylttyyrin ja yhtheiskunnan asioissa. Förpynti oon intressijärjestö kaikille jotka tunteva yhteyttä meänkielen ja alkuperäsen kielialueen kylttyyrin ja histuurian kans. Förpynti joka perustethiin 1981 oon uskonosta ja partiiipolitiikasta vapa. Förpynti oon eustaja alkuperäselles kansaliselle, kieleliselle ja kylttyyriselle minuriteetile ja oon hallituksen remissi-instansi minuriteetikysymyksissä. Päämäärä oon hyöyttää ja vahvistaa minuriteetin itenttiteettiä ja kielen ja kylttyyrin kehitystä ja juurtumista.

FÖRPYNTIN KIELIPOLLISI JA KATTANTO ITENTTITEETISTÄ

2008 förpynti päätti seuraavan kielipollisin: *STR-Tn päämäärä oon tukea ja kehittää meänkieltä puhheessa ja kirjottamisessa. Meilä oon ymmärys paikalisille varieteetile joita käytethään ja kehittämmä kieltä kielenkäyttäjitten ja viranomhaisitten kans. Kielipollisin pohja oon ette kielioikeuet oon ihmisoikeuet ja ette förpynti toimii sisälyttävällä mallila.*

Tornionlaaksolaiset oon tunnustettu kansalinen minuriteetti ja meänkieli tunnustettu kansalinen minuriteetikieli. Kaikki jotka puhuva meänkieltä ei tunne ittensä olevan tornionlaaksolaisia, joku kuttuva ittensä lantalaiseksi eli kvääniksi. Meänkielelä oon kolme päävarieteettiä: tornionlaaksonvarieteetti, jellivaaranvarieteetti ja lannankieli.

FÖRPYNTIN PÄÄMÄÄRÄ 2019

1.1 PAREMPI OMA RAHOTUS

Jatkuva työ vaikutusvallan kans oon STR-T:lä etusiala LoNM:in (Laki kansalisista minuriteetistä ja minuriteettikielistä; SFS 2009:724). STR-T oon hallituksen remissi-instansi minuriteettikysymyksissä mikä vaatii tietosan ja hyvin toimivan kanslianjärjestön ja enämpi työväkeä. Tämä oon ehto ette saattaa jatkuvasti ja toela tukea paikalisosastoja ja antaa tietoa, valvoa ja tukea kuntia ja viranomhaisia. Hallitus päättää vakituisesta tuesta kansalisitten minuriteetitten eustajille.

PÄÄMÄÄRÄ 2019:

- Toimia ette förpynti sais isoman ekonoomisen tuen.

1.2 ETTE TOTTUS- JA SOVINTOKOMISUUNI KOOSTUIS

Curt Perssonin esitutkimus "*Då var jag som en fånge - Statens övergrepp på tornedalingar och meänkielitalande under 1800- och 1900-talet*" luovutethiin hallituksele 2018. Luovutuksen jälkhiin förpynti ja Met Nuoret oon jatkanheet työtä totistajitten kertomuksenkokoamisen, informasuunin ja varmistamisen kans sillä aikaa ko ootethaan päätöstä tottuus- ja sovintokomisuunin käynistyksestä. Arkkipiispa Antje Jackelén ja Ruottin kirkko oon 2018 julistanheet tuen tottuus- ja sovintokomisuunityöle 2018.

PÄÄMÄÄRÄ 2019:

-Ruottin valtio ottaa päätöksen alottaa tottuus- ja sovintokomisuunin tornionlaaksolaisile, kväänile ja lantalaisile.

1.3 KIELISENTTERI MEÄNKIELELE

Kielen ja kansanperintheen instityytti, ISOF oon esittäny tehtävänsä hallituksele 1. helmikuuta 2019. Förpynti toteaa ette tutkimus oon ottanu huomihoon förpyntin ehotuksen kielisentteristä joka fyysisesti sijotethaan kahtheen paikkaan, missä tullee olheen yhtheensä viis täysaikavirkkaa.

PÄÄMÄÄRÄ 2019:

-Ette hallitus ottaa päätöksen meänkielen kielisentteristä vuona 2019 ja ette kielisentteri perustethaan viimisthään 2020.

1.4 VAKITUINEN OLINPAIKKA TORNIONLAAKSOLAISELE KYLTYYRILLE

Förpyntin ansiosta tämä kysymys on herätetty Region Norrbottenin valtuustossa. Tornionlaaksolaisilla, kväänillä ja lantalaisilla ei ole kylttyyrlaitosta jolla on kansallinen vastuu. Tässä kylttyyrlaitoksen perustamistyössä on peräti tähelehtä ette minuriteetti jota asia koskee saapi maholisuuon vaikuttaa, eustaa ja osalistua. Region Norrbottenin aluehallitus omistaa kysymyksen ja pittää yhestäneuon minuriteetin jota asia koskee, viranomhaisten ja Statens kulturrådin kans selvittää maholisuuon tukea kylttyyrlaitoksen perustamista Norrbottenissa.

PÄÄMÄÄRÄ 2019:

-Ette Region Norrbotten alottaa esitutkimuksen joka eespäin tekkee työtä kylttyyrlaitoksen järjestämistä, sisälöstä ja rahottamisesta.

1.5 KYLTYYRI JA HISTUURIA

Esitutkimus *Då var jag som en fånge* (Curt Persson, 2018) vahvistaa ette tarvithaan enämpi tietheelistä tutkimusta minuriteetin histuuriasta monesta eri näkökulmasta. Esimerkiksi meän histuuria ei ole selostettu meiltä ittelä vain usseimiten majuriteettiyhtheiskunnalta. SOU 2017:60 arvostellee ette kysymystä jos Ruottissa oon useampia alkuperäskansoja ei ole tutkittu. Förpynti toteaa ette oon täyelinen uupelo oppimateriaalista joka koskee kylttyyriä ja histuuriaa, puutheen jonka met jaama toisitten kansalisitten minuriteetitten kans.

PÄÄMÄÄRÄ 2019:

-Toimia ette lissäintys tietheelistä tutkimusta kylttyyristä ja histuuriasta.

-Toimia ette Ruottin valtio tutkii jos oon olemassa useampia alkuperäskansoja Ruottissa.

2.VAHVISTAA JA KEHITTÄÄ PAIKALISEN TOIMINAN

Ette tornionlaaksolaiset, kväänit ja lantalaiset saava enämpi vaikutusvaltaa yhtheiskunnalisissa kysymyksissä vaatii ette yksityiset ihmiset tietävä minuriteettilaista ja kunka se pättee. Paikalisosastoitten päämäärä oon vaikuttaa kysymyksissä jotka koskeva yhtheiskunnan kehitystä ja minuriteetikysymyksiä paikalistasola. Tämä antaa maholisuuon förpyntile ette tehokkaamasti toimia kansalisella arenalla. Förpyntin johtokunta haluaa kans lähemmän kontaktin paikalisosastoitten kans.

PÄÄMÄÄRÄ 2019:

-Pittää vähhiinthään yhen informasuuniträffin kaikitten paikalisosastoitten kans.

-Tukea uusitten paikalisosastoitten järjestämistä.

-Toimia ette saa enämpi yhteenjärjestämistä paikalisosastoitten kesken neotteluissa viranomhaisitten ja järjestöitten kans.

3. VIEHÄTTÄÄ LISSÄÄ JÄSENIÄ

Viimi vuositten pusitiivinen kehitys itenttiteettikysymyksissä oon johtanu jäsenlissäintymisheen förpyntissä. Förpynti oon kans saanu voimakhaaman kannatuksen kysymykshiin. Uusherätys itenttiteettikysymykshiin oon syntyny ytheiskunnassa.

PÄÄMÄÄRÄ 2019:

-Pittää jatkuvia kokkouksia paikalisosastoitten kans.

-Lisätä jäsenlukumäärää 10 prosenttiä.

4. KOULUTUS

STR-T saattaa yheksän vuen kokemuksesta kansalisesta minuriteetilaista toeta ette olema siirtänheet meän aseman etheenpäin ja saahneet kantaa kysymyksille. Vielä löytyy kuitekki vailinkia joita saattaa työskenenellä seuraavalla tavala:

- Ette äitinkielenopetus laajenethaan Europparaatin suositteluitten mukhaan.
- Ette lapsila esikoulussa ja esikoululuokassa oon oikeus saa äitinkielentukea.
- Ette Skolverket saapi pitkänaikhaisen kokohnaisen vastuun ette valmistaa oppimateriaalia minuriteettikielele meänkielele ja oppimateriaalia tornionlaaksolaisista, lantalaisista ja kväänistä. Oppimateriaalin valmistaminen häätyy alkaa varsin ja sen häätyy varmistaa pitemälle aikaa tialookissa eustajitten kans. Kysymys oon otettu huomihoon SOU 2017:60ltä.
- Ette voimakas ja selvä opettajankoulutus ja jatkokoulutus järjestethään Uumajan yniversiteetissä. Ette yhelä yniversiteetilä oon vastuu voimakhaasta perus-koulutuksesta, hyvästä opettaja-koulutuksesta ja jatkuvasta jatko-opetuksesta oon yhdessä opetusmateriaalin valmistamisen ja kielenhoijon kans auain siihen ette meänkieli tulevaisuussaki saattaa olla elävä kieli Ruottissa.
- Ette Ruottissa kartotethaan peruskoulun ja jymnaasian oppilhaitten tiot kansalisista minuriteetistä, opetusplaanitten ja kursiplaanitten vaatimusten mukhaan. STR-T huomauttaa kans tärkeen ette oon jatkuva tarkastusmekanismi, ette turvata kläpitten ja nuoritten tion Ruottin kansalisista minuriteetistä.
- Ette kartottaa opettajakoululaisitten tietotason koko Ruottissa ja jos se näyttää, niinku STR-T eppäilee, ette tieto esim. meänkieliläisestä minuriteetistä oon vajava, niin oppilaitokset häyhthään pakottaa perusthaan pakolisen tietotuksen kansalisista minuriteetistä, joka tasola ja joka suunala riippumatta missä paikkaa maata opetus oon. Kysymys oon otettu huomihoon SOU 2017:60ltä.
- Ette muuttaa lainsäätämisen joka koskee koulutusta hallintoaluheessa ette peruskouluki sisältyy samhaanlaihiin ko lapsenhuolto tänäpäivänä.
- Ette vasittu tulkki- ja kääntämiskoulutus joka soppii meänkielele perustethaan ja ette se koulutus suoritethaan siinä yliopistossa jolla oon niin perus- ko opettajankoulutusvastuu.
- Ette resyrsiä annethaan ette Tornionlaakson Kansankorkeakoulu saattaa alkaa perusthaan kansalisen keskustan perusopetukselle meänkielessä raahvaile.

PÄÄMÄÄRÄ 2019:

-Ette valtio ottaa esile koulutusstrategiin meänkielele ja sen varieteetile.

5. HOITO JA HUOLENPITO

Niinku muila aloila, hoito- ja huolenpito-alala oon tullu kovempia lailisia vaatimuksia. Tämä vaatii uusia satsauksia hoito- ja huolenpitolaitoksissa ette saatethaan ottaa vasthaan yksityisiä niitten omala kielelä. Tähän hastheeseen ytheiskunta pittää vastata kompetensinhuoltamisstrategiilä.

PÄÄMÄÄRÄ 2019:

-Neuottelua ja jatkuvaa tarkistusta viranomhaisitten kans joita asiat koskeva, niin ette lakia nouatethaan.

6. STRATEGISIÄ YHTHEISTOIMINTAKUMPPANIA

STR-T pittää etheenpäinki tehä ytheistyötä järjestöitten kans prujektissa ja aktiviteettissä jotka koskeva itenttiteettiä, tasaarvoa, sukupolvenvaihtoa, kylttyyriä ja vaikutusvaltaa.

PÄÄMÄÄRÄ 2019:

-Kartottaa kunka ytheistoimintaa saattaa pittää Tornionlaakson teatterin, Tornionalaakson Kansankorkeakoulun, Meän Akateemin, Tornionlaaksonjillen, Ruijan Kveeniliiton, Meänmaan, Kveenimaayhistyksen, Tornedalsrådetin ja muitten järjestöitten ja kylttyyriyhmitten kans.

-Järjstää ytheisiä aktiviteettiä muitten kansalisitten minuriteettiten ja järjestöitten kans.

7. VAIKUTUSVALTA KYLTYYRISSÄ, MEETIASSA JA KIELENHUOLOSSA

Kylttyyri, meetia ja kielenhuolto oon täheliset elävälle meänkielele.

Verrattunna suomenkiehleen ja saamenkiehleen meänkieli oon huomattavasti allieustettu public servicen lähätyksissä. Tämä johtuu siitä ette oon vain kouralinen ihmisiä jotka eustava meänkieltä public servicesessä. STR-T oon lykästynny siinä mielessä ette SR Meänraatio ei ennää järjestetä Sisuradion alle, mutta taas SVT Meänkieli oon alliosasto SVT Sapmiin. STR-T meinaa ette se vaatii erimuotosta järjestämistä ja lissää henkilökunnalisia resyrsiä ette saa enämpi ohjelmantarjontaa ja nostaa laatua.

STR-Tn kattanto oon ette journalistit tartteva tietoa kansalisista minuriteetistä ja se pitäs olla luonolinen osa journalistikoulutuksissa.

Kylttyyri oon usseen portti meänkiehleen. Se oon tärkeä ette löytyy kylttyyriyöntekiöitä jotka levittävä tietoa ja haastava stryktyyriä. STR-Tn rolli oon ette antaa mahdollisuuksia ette vahvistaa itenttiteettiä ja itteluottoa.

Tornionlaaksonteatteri oon tärkeä aktööri ja pittää saa tarpheeliset resyrsit ette saattaa vaikuttaa monela arenalla ja kohata uutta pypliikkiä. Luulajan ja Stockholmin puolesta STR-T toteaa ette resyrsiä lisäthään ja enämpi vastuuta annethaan ko kunnista oon tullu hallintoalue meänkielele. Sen kautta niilä oon maholista saa enämpi kylttyyriohjelmaa. Toishaalta föpynti toteaa kans ett tornionlaaksolaisila, kväänilä ja lantalaisila ei ole kylttyyriulaitosta jolla oon kansalinen vastuu kylttyyristä, katto osa 1.4. Rahotus kylttyyrisatsaukshiin tullee ylheisestä rahotuksesta ja sillä mallin minuriteetilä ei ole omavaltaa tehä satsauksia jotka oon etusiala. Tästä syystä förpynti oon alottannu keskustelun Region Norrbottenin kans mahdollisuuksista varata vasittuja rahoja tornionlaaksolaisile, kväänile ja lantalaisile.

2018 palkathiin ensimmäinen kielenhuoltaja Kielen ja kansanperintheen instityyhiin mikä oon positiivistä. Sen lisäksi pitäs olla vielä kaks täysaikavirkkaa ja merkittevä lisärahotus kielenhuolole ette tehä ulospäin suunattua toimintaa niinku nauhotusta ja tokymenteeramista meänkielenalueela.

PÄÄMÄÄRÄ 2019 MEETIA:

- Varmistaa pitkänaikhaisen lissäntymisen ohjelmantuotanolle public servicessä ja siitä seuraavan laajentamisen lähätysaika.

PÄÄMÄÄRÄ 2019 KYLTYYRI:

-Förpynti pittää järjestää ommaavaltaa kylttyyriahotuksessa tialookissa Region Norrbottenin kans.

PÄÄMÄÄRÄ 2019 KIELENHUOLTO:

-Förpynti pittää toimia ette saa lissää resyrsiä kielenhuolole meänkielessä.

STR-T:N PÄÄMÄÄRÄ 2019 METAVISI

METavisi on joka kuukausi julkassu artikkelin meänkielelä ja ruottiksi. Statens kulturråd nosti vuona 2018 rahoituksen aikakausi avisille, mutta vähenys on taas kysseessä 2019. Toiminta toteaa ette tuki pitemälle aikaa on hyvin epävarma.

PÄÄMÄÄRÄ 2019:

- Laajempi ja vahva pytjetti METavisille
- Vahvistaa ja kehittää METavisin laatua sisälössä ja neuotella paikalisosastoitten ja Met Nuoretin kans sisälöstä.
- Varmistaa jatkuvan tikitaalisen julkasemisen.

STR-T:N PÄÄMÄÄRÄ 2019 PRUJEKTIT

STR-T pittää tehdä ytheistyötä järjestöitten, kunnitten ja viranomhaisitten kans prujektissä jotka sopiva ytheen kysymyksitten kans jotka förpynti on pannu etusiale ensimmäisen pistheen mukhaan.

PÄÄMÄÄRÄ 2019:

- Joka yksityinen prujekti pittää kantaa omat kostanuksensa.

YHTHEENVETO PÄÄMÄÄRÄ 2019

TOIMINTAALUE	PÄÄMÄÄRÄ 2019
FÖRPYNTINTOIMINTA	
	Vaikuttaa lisärahoitukselle förpyntile
	Ette Ruottin valtio ottaa päätöksen alottaa tottuus- ja sovintokomisuunin tornionlaaksolaisile, kväänile ja lantalaisile.
	Ette hallitus ottaa päätöksen meänkielen kielisentteristä vuona 2019 ja ette kielisentteri perustethaan viimisthään 2020
	Ette Region Norrbotten alottaa esitutkimuksen joka eespäin tekkee työtä kylttyyri laitoksen järjestämisestä, sisälöstä ja rahottamisesta
	Toimia ette lissäintys tietheelistä tutkimusta kylttyyristä ja histuuriasta
	Toimia ette Ruottin valtio tutkii jos oon olemassa useampia alkuperäskansoja Ruottissa.
	Pittää vähhiinthään yhen informasuuniträffin kaikitten paikalisosastoitten kans
	Tukea uusitten paikalisosastoitten järjestämistä
	Toimia ette saa enämpi yhteenjäristämistä paikalisosastoitten kesken neuotteluissa viranomhaisitten ja järjestöitten kans
	Pittää jatkuvia kokkouksia paikalisosastoitten kans
	Lisätä jäsenmäärää kymmenelä prosenttilä
	Ette valtio ottaa esile koulutusstratekiin meänkielele ja sen varieteetile
	Neuottelua ja jatkuvaa tarkistusta viranomhaisitten kans joita asiat koskeva, niin ette lakia nouatethaan
.	Järjestää yhtheisiä aktiviteettiä muitten kansalisitten minuriteettiten ja järjestöitten kans.
	Varmistaa pitkänaikhaisen lissäintymisen ohjelmantuotanolle public servicessä ja siitä seuraavan laajentamisen lähätysaikkaa.

	Förpynti pittää järjestää ommaavaltaa kylttyyrirahotuksessa tialookissa Region Norrbottenin kans
	Förpynti pittää toimia ette saa lissää resyrsiä kielenhuolole meänkielessä
METAVISI	
	Laajempi ja vahva pytjetti METavisille
	Vahvistaa ja kehittää METavisin laatua sisälössä ja neuotella paikalisosastoitten ja Met Nuoretin kans sisälöstä
	Varmistaa jatkuvan tikitaalisen julkasemisen
PRUJEKTIT	
	Joka yksityinen prujekti pittää kantaa omat kostanuksensa

